

О. А. Іщенко,

д. е. н., професор, директор, Товариство з обмеженою відповідальністю "СММ", м. Київ

РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СТАЛИХ ЛОКАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ ЗА УМОВ НЕСТАБІЛЬНОГО РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА

O. Ishchenko,

DSc., prof., Director "CMM" Ltd., Kyiv

DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF SUSTAINABLE LOCAL STRATEGIES IN FRAMEWORK OF VOLATILE MARKET ENVIRONMENT

Статтю присвячено проблемам розробки та впровадження сталих локальних стратегій за умов нестабільного ринкового середовища. Зроблено висновок, що попри посилення тиску зовнішнього середовища непрямого впливу на економіку держави, не всі тенденції слід оцінювати як негативні. Доведено, що розвиток сталих локальних стратегій є основою для розбудови держави через створення точок зростання. На основі аналізу європейського досвіду залучення всіх зацікавлених сторін у розробці національної стратегії сталого розвитку Україні не слід обмежуватися лише масштабними обговореннями та залученням регіональних представників або відповідальних повноважних осіб до національних рад з питань сталого розвитку і/або комісій чи міжвідомчих комітетів, доцільно спробувати започаткувати та розвинути інституційні механізми для поліпшення координації між національними та регіональними органами влади.

The article represents the results of research on problems of developing and implementing sustainable strategies for local conditions of unstable market environment. It was concluded that despite the increasing pressure of the indirect impact environment on the economy of the State, not all trends should be assessed as negative. It was proved that the local sustainable development strategies are the basis for development of the state through the developing of points of growth. Based on the analysis of European experience in the organization the participating regions, territories and various stakeholder groups into developing a national strategy for sustainable development the conclusion was made that Ukraine should not be limited to large-scale discussions and involvement of regional representatives or responsible authorized persons to national councils for sustainable development and / or commissions or interdepartmental committees, it is appropriate to try to launch and develop institutional mechanisms for better coordination between national and regional authorities.

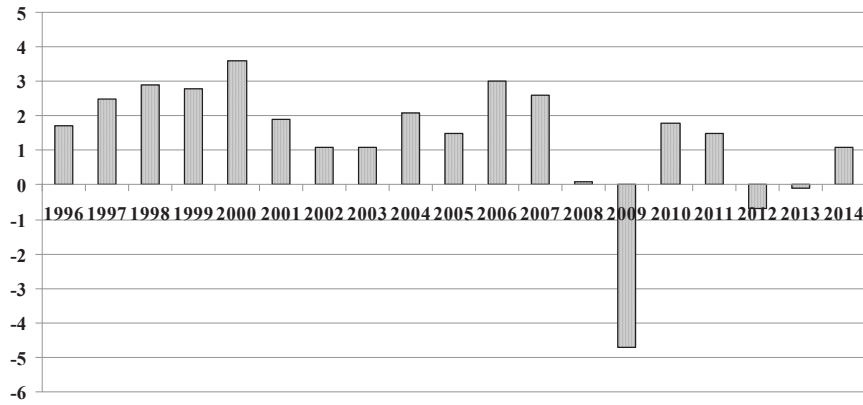
Ключові слова: сталий розвиток, локальний розвиток, нестабільність, ринкове середовище, Європейський союз, політики, стратегія, децентралізація.

Key words: sustainable development, local development, volatility, market environment, EU, policy, strategy, decentralization.

ВСТУП

Сталий розвиток більше не є модною філософією життя. Наразі він стає стратегічним імперативом, наріжним каменем усіх стратегічних та тактичних

документів, що розробляються на всіх рівнях — від глобального до локального. Дослідження територіального чи регіонального або галузевого розвитку поза контекстом сталості наразі є недоцільним та неакту-

Рис. 1. Динаміка реального ВВП на душу населення для країн ЄС, 1996–2014 (у % до попереднього року)

Джерело: [1].

альним. В рамках нашого дослідження ми розглядаємо особливості розробки та впровадження локальних стратегій розвитку (не конкретизуючи, чи є вони територіальними, чи галузевими) у ситуації, що визначається, з одного боку нестабільністю середовища, а з іншого — необхідністю врахування пріоритетів сталого розвитку.

Проблематиці сталого розвитку присвячено низку наукових досліджень, які можна поділити на філософські та загально-концептуальні (Бистряков І.К., Волошин В.В., Данилишин Б.М.), державотворчі та стратегічні (Веклич О.О., Герасимчук З.В., Хвесик М.А., Хлобистов Є.В., Шапар А.Г.) та прикладні (Жарова Л.В., Ілляшенко С.М., Колмакова В.М., Прокопенко О.В., Попова О.Л.). Водночас стрімкий розвиток світового співтовариства створює нові виклики і потребує оновлення вже розроблених підходів, методик та механізмів для їх відповідності завданням сьогодення. Власне, сама концепція сталого розвитку не є усталеною, вона динамічно розвивається і адоптується під конкретні суспільні виклики у вигляді новітніх підходів до економічного розвитку, таких як "зелена економіка", "блакитна економіка", "екологічне миробудівництво" тощо. В рамках пропонуваного дослідження ми спробували систематизувати

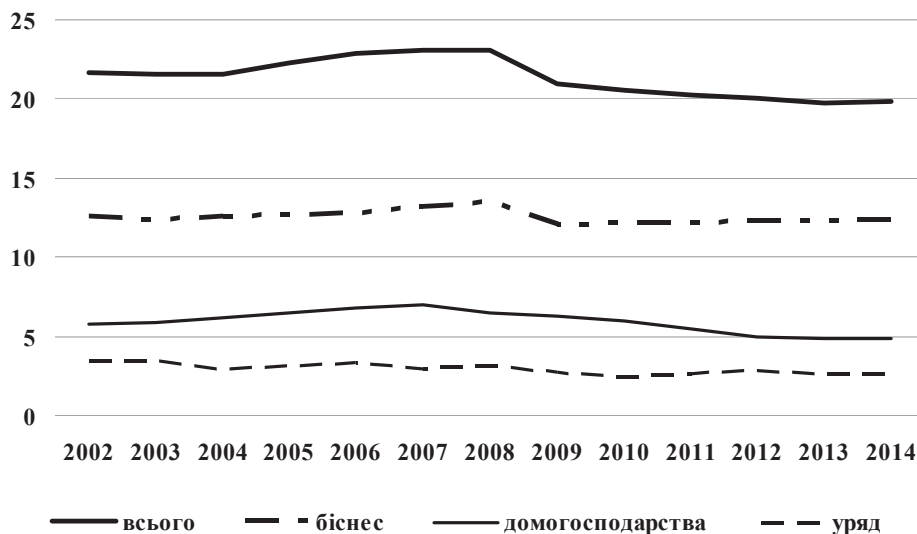
підходи до сталого розвитку в країнах Європейського співтовариства та можливості їх застосування в українських реаліях, зокрема, за умов посилення процесів децентралізації.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є аналіз та систематизація підходів до розробки та впровадження сталих локальних стратегій за умов нестабільного ринкового середовища.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Нестабільність ринкового середовища. Аналіз середовища прямого та непрямого впливу є важливою складовою будь-якого економічного дослідження. У рамках пропонуваного дослідження більш детально зупинимось на середовищі непрямого впливу, що визначає нестабільність ринкового середовища на локальному рівні. В нашому випадку можна виділити такі складові непрямого впливу — розвиток економіки європейських країн, який безпосередньо впливає на розвиток української економіки, наслідки кризи 2008—2010 рр., реформування глобальних ринків збуту та споживання товарів та послуг, тощо. Також до середовища непрямого впливу можна віднести

Рис. 2. Інвестиції за секторами економіки країн ЄС, період 2002–2014 рр. (% від ВВП)

Джерело: [1].

Таблиця 1. Структура ВВП України за кінцевим використанням за період 2005—2015 рр. (у млн грн.)

	Видатки споживачів		Валове накопичення		Експорт		Імпорт		Номінальний ВВП
		% ВВП		% ВВП	товарів та послуг				
						% ВВП		% ВВП	
2005	337879	+76.5	99876	+22.6	227252	+51.5	-223555	-50.6	441452
2006	424060	+77.9	134740	+24.8	253707	+46.6	-269200	-49.5	544153
2007	558581	+77.5	203318	+28.2	323205	+44.8	-364373	-50.6	720731
2008	758902	+80.0	264883	+27.9	444859	+46.9	-520588	-54.9	948056
2009	772826	+84.6	155815	+17.1	423564	+46.4	-438860	-48.0	913345
2010	914230	+84.5	199918	+18.5	549365	+50.7	-580944	-53.7	1082569
2011	1105201	+83.9	282474	+21.5	707953	+53.8	-779028	-59.2	1316600
2012	1269601	+90.1	257335	+18.3	717347	+50.9	-835394	-59.3	1408889
2013	1350220	+92.8	228474	+15.7	681899	+46.9	-805662	-55.4	1454931
2014	1409772	+90.0	220968	+14.1	770121	+49.2	-834133	-53.2	1566728
2015	1715636	+86.7	303297	+15.3	1044541	+52.8	-1084016	-54.8	1979458

Джерело: [2].

військові дії на сході країни, активний процес реформування, що відбувається в країні та процеси євроінтеграції.

Економіка ЄС характеризувалась наступними показниками. Реальний валовий внутрішній продукт (ВВП) на душу населення в країнах ЄС постійно зростає із середнім темпом зростання в 2,2 % у рік у період 1995—2007 рр., проте тенденція змінилася з початком економічної кризи в кінці 2008 р., а в 2009 р. було зафіксовано зниження на 4,7 % (рис. 1). Це було найвідчутніше падіння ВВП за останні два десятиліття. У період 2009—2011 рр., зростання реального ВВП на душу населення відновилось на рівні 1,6% в рік. Протягом 2011—2013 рр. спостерігалось скорочення економічної активності на 0,8% у порівнянні з дворічним періодом, що змінилось позитивним зростанням у 2014 р.

У період 2000—2014 рр. реальний ВВП на душу населення зростав у середньому на 0,9% в рік. У короткостроковій перспективі, з 2009 р., середньорічний темп зростання був трохи нижчим — 0,7% через тривалі наслідки економічної кризи. Слід зазначити, що динаміка реального ВВП на душу населення відрізняється у всіх державах-членах ЄС. Деякі країни, особливо ті, економіки яких характеризуються макроекономічними дисбалансами до 2008 р., були більш схильні до впливу кризи і зазнали більших втрат у 2008—2009 рр., а також під час другої хвилі кризи — у 2012—2013 рр.

Аналіз інвестицій як однієї з характеристик макроекономічної ситуації, показує, що обсяги інвестицій в ЄС впали з 21,7% до 19,8% у довгостроковому періоді 2002—2014 рр. (рис. 2). Причиною цього стало різке скорочення приватних інвестицій, викликане несприятливими наслідками економічної кризи, зокрема, різким скороченням інвестицій у бізнес у 2009 р., та зниженням інвестицій домогосподарств. У короткостроковій перспективі 2009—2014 рр., обсяги державних інвестицій також знизилися в результаті фіскальної політики ЄС.

Водночас показники роботи української економіки представлені у таблиці 1. Видатки споживачів майже весь час зростають (крім 2015 року), тоді як накопичення істотно скоротились, попри незначне відхилення від тренду у 2011 році, коли спостерігається зростання накопичення за рахунок скорочення споживання. Також тривожною тенденцією є переважання імпорту над експортом

товарів та послуг, починаючи з 2006 року. Також у доларовому обчисленні ВВП на душу населення скорочується з 2013 р. на 25% та 29% до попереднього року відповідно і на 2015 р. склав 2115,4 дол. США. Більш значне скорочення відбулося, як наслідок кризових явищ у 2008 р., коли ВВП на душу населення у 2009 р. скоротився на 34%, але тоді ці зміни носили короткостроковий характер.

Можна зробити висновок, що попри негативні зміни, що були викликані першою та другою хвилями світової кризи, військовою агресією Російської Федерації та несистемним характером реформ (детальніше у [3—5]) мають істотний вплив на економіку України. Проте не всі впливи та тенденції можна охарактеризувати як однозначно негативні. Детальний аналіз показує, що наразі економічний стан країни дещо стабілізувався, і це дає поштовх для локального розвитку.

Сталий розвиток, як основа розвитку на локальному рівні. Для того, щоб більш чітко окреслити поле наших досліджень і визначити роль локальних стратегій сталого розвитку, нами було проаналізовано основоположні документи, що визначають пріоритети сталого розвитку для Світу та Європейського Співтовариства (ЄС) та лягають в основу формування стратегій сталого розвитку (ССР) або інших планових документів на інших рівнях.

Порядок денний для сталого розвитку 2030 [6] (The 2030 Agenda for Sustainable Development) підтверджує прагнення держав-членів досягти сталого розвитку для всіх, беручи до уваги різні рівні національного розвитку і потенціалу, різні національні реалії, а також поважаючи національні інтереси щодо стійкого і всеосяжного економічне зростання, особливо для країн, що розвиваються. У п. 21 Порядку денного зазначено важливість врахування регіональних і субрегіональних вимірів сталого розвитку, регіональної економічної інтеграції та взаємопов'язаності в інтересах сталого розвитку. Стверджується, що регіональні та субрегіональні механізми можуть сприяти ефективній трансформації загальних принципів політики сталого розвитку в конкретні дії на нижчому рівні.

Велика група Місцевих органів влади [7] — об'єднує міжнародні мережі та організації, що представляють місцеві і субнаціональні органи влади з усіх континентів

Таблиця 2. Висвітлення семи ключових проблем ССР ЄС, що відображені у стратегії Європа 2020 та основних ініціативах ЄС

Ініціативи	Цифровий план дій для Європи (A digital agenda for Europe)	Інноваційний союз (Innovative Union)	Молодь у дії (Youth on the Move)	Ресурсно-ефективна Європа (Resource efficient Europe)	Інтегрована індустріальна політика для ери глобалізації (An Integrated Industrial Policy for the Globalisation Era)	План дій для нових навичок та робот (An Agenda for new skills and jobs)	Європейська платформа протидії безробіттю та соціальній ізоляції (The European Platform against Poverty and Social Exclusion)
Цілі							
1. Зміни клімату та чиста енергія	√√*	√√	–	√√√	√√√	–	–
2. Сталий транспорт	√√	√√	–	√√	√√	–	–
3. Стале споживання та виробництво	√	√	–	√√√	√√	–	–
4. Заповідна справа та природоохоронна діяльність	–	√√	–	√√√	√√	–	–
5. Охорона здоров'я	√√	√√	–	–	–	√	√√
6. Соціальна інтеграція, демографія і міграція	√√	√√	√√	–	–	√√√	√√√
7. Глобальна бідність та виклики сталого розвитку	–	–	–	√√	–	–	√√

Джерело: [10].

світу. Міста, де мешкає більше половини світового населення, є, одночасно, як найбільшою проблемою, так і можливістю запровадження сталого майбутнього. Зростання рівня урбанізації та рівня споживання ресурсів в міських районах підтверджують висновок, що міста є простором для подолання бар'єрів і вивчення можливостей для ефективної політики сталого розвитку. Крім того, місцеві і субнаціональні органи влади мають специфічні компетенції та досвід з цілого ряду питань політики сталого розвитку, зокрема, таких як пом'якшення наслідків і адаптації до зміни клімату, енергетики, управління відходами, сільського господарства, промисловості, освіти, транспорту, землекористування та планування, виробництва і безпеки харчових продуктів, перевезень, водопостачання та санітарії, захисту і збереження біорізноманіття.

Політика сталого розвитку міст у містах і регіонах сприятиме викориненню крайньої бідності, стимулюванню економічного розвитку, підвищенню соціальної інтеграції, забезпеченню гендерної рівності, підвищенню громадянської активності, обмеженню зростання міст, запровадженню сталого споживання та виробництва, а також зменшенню деградації екосистем, факторів виникнення надзвичайних ситуацій та викидів парникових газів.

Місцеві та субнаціональними органами влади відіграють унікальну роль в просуванні і реалізації глобальних угод у галузі сталого розвитку, а також політик, стратегій, стандартів, програм і заходів. Останнє визначається в ряді міжурядових процесів і документів, у тому числі п. 42 резюмуючого доповіді Ріо+20 "Майбутнє, яке ми хочемо" ("The Future We Want") [8].

Підсумовуючи, можна зробити висновок щодо наскрізності ідей сталого розвитку та намагання активізувати діяльність щодо їх запровадження на всіх рівнях. Наразі відомий принцип "думай глобально — дій локально" набуває трохи іншого значення і виводить на

передній план локальні ініціативи, проблеми та потреби, потребуючи узагальнення цілей та програм розвитку не тільки на рівні держава — міждержавні союзи, але і регіон — держава, регіон — міждержавні союзи, регіон — регіон. Попри ускладнення процесів планування за такого підходу до узгодження потреб та врахування інтересів, це дозволяє досягнути значного результату при їх реалізації.

Досвід Європейського Союзу із супроводу локального сталого розвитку. Систематизація стратегії сталого розвитку Європейського співтовариства та національних стратегій сталого розвитку країн ЄС дозволив зробити такі узагальнення:

— Стратегії сталого розвитку були розроблені на рівні ЄС, а також у більшості країн-членів ЄС (до 2008 року 26 країн-членів ЄС ухвалили стратегію національного сталого розвитку). Відповідальність за прийняття та виконання прийнятих стратегій традиційно покладеться на Міністерства охорони довкілля.

— У порівнянні з першим варіантом ССР ЄС (стратегії Гетеборга), оновлена стратегія спирається на комплексний і стратегічний підхід до управління на рівні ЄС.

— Оновлена ССР ЄС визнає важливість багаторівневого управління для забезпечення сталого розвитку: країни-учасниці виділяють біля семи основних викликів щодо сталого розвитку держав, що повинні стати наскрізними про розробці інших документів різного рівня. Конкретизація кожного виклику відбувається шляхом формування 5—10 основних тематичних завдань, що потім конкретизуються у заходах щодо їх виконання.

— Відбувається постійна ревізія ССР окремих країн щодо їх відповідності загальноєвропейському баченню стратегічних пріоритетів, а також відбувається зворотній процес — узгодження загальноєвропейських пріоритетів із викликами сталого розвитку окремих країн. Також предметом перевірки є наявність

у національних стратегіях кількісних оцінок та вимірюваних цілей.

— Більшість держав ЄС для формування інфраструктурної складової забезпечення сталого розвитку створили спеціальні підрозділи чи органи, що сприяють горизонтальній інтеграції, тобто координують діяльність галузевих міністерств щодо узгоджених дій в напрямі досягнення цілей національних ССР, зокрема, міжвідомчі комісії та комітети, що складаються з представників усіх або більшості міністерств, рад або комісій зі сталого розвитку, що включають представників центральних органів виконавчої влади та зацікавлені сторони.

— Більшість країн мають вже напрацьовані системи моніторингу та оцінки сталого розвитку, звіти щодо досягнення якого регулярно друкуються. Найбільш якісними звітами про поступ до сталого розвитку на теренах ЄС визнано звіти Австрії, Франції та Нідерландів. Водночас аналіз публікацій та досліджень щодо сталого розвитку визначає відсутність у багатьох країнах всеосяжного підходу до таких стратегій, що повинні базуватись також на громадській підтримці та політичній свідомості, підкріплюватись чіткими вертикальними процедурами інтеграції (що включатимуть у себе всі політико-адміністративні рівні) та відсутністю дублювання обов'язків.

Можна підсумувати, що національні ССР наразі мають лише обмежені можливості для запровадження у життя постулатів сталого розвитку та інтеграцію означених стратегічних пріоритетів до національних практик управління. Окрім того, скоріше винятком, ніж правилом, є залучення представників місцевих громад чи регіонів до розробки загальнодержавної ССР. Детальний аналіз відображення ключових проблем ССР ЄС у ініціативах ЄС представлено на рисунку 2.

Аналіз розробки ССР на регіональному рівні дозволив зробити висновок, що участь регіонів, територій та різних груп зацікавлених сторін у розробці національної ССР відбувається по-різному, узагальнено можна виділити 4 групи:

I група — проведення масштабних консультацій. Хоча формально при розробці національної стратегії всі країни в більшій або меншій мірі проводили консультації із зацікавленими сторонами, проте лише кілька з них зробили глибокі дослідження та широкі консультації. Найбільш вдалі практики: Чеська республіка — регіональні круглі столи, Данія — прямі діалоги з представниками місцевих муніципалітетів, Іспанія — конференції зі сталого розвитку, зустрічі міністра навколишнього середовища з регіональними представниками, Великобританія — консультації з регіональними органами та органами місцевого самоврядування.

II група — залучення регіональних представників або відповідальних повноважних осіб до національних рад з питань ССР і/або комісій чи міжвідомчих комітетів. Більшість держав-членів ЄС створили нові органи на національному рівні або уповноважили вже існуючі органи, долучивши до їх складу представників громадськості, політичних сил тощо, для

вирішення проблем міжсекторальної координації, пов'язаних з реалізацією національної ССР. Найбільш вдалими прикладами є Австрія — створення комітету за сталу Австрію (Committee for a Sustainable Austria), Мальта — Національний комітет зі сталого розвитку, Словенія — Національна рада зі сталого розвитку.

III група — започаткування інституційних механізмів для поліпшення координації між національними та регіональними органами влади. Держав, що зробили ставку на розбудову інституціонального підґрунтя сталого розвитку, — меншість, серед них найбільш вдалими є приклади Австрії — конференція експертів з питань координації національного та регіонального сталого розвитку, Фінляндії — комітет з питань регіонального та місцевого сталого розвитку, Німеччини — національно-регіональні робочі групи та Італії — технічна рада зі сталого розвитку.

IV група — встановлення зв'язків між заходами в рамках реалізації національної ССР та незалежними ініціативами зі сталого розвитку на регіональному рівні. Такі взаємозв'язки можуть встановлюватись на рівні безпосередньої координації (Австрія, Німеччина), керівних документів (Великобританія), місцевих порядків денних (Чеська Республіка, Франція).

Можна констатувати, що наразі стратегічні документи зі сталого розвитку зорієнтовані на оцінку не стільки прогресу на шляху до сталого розвитку, а на формальне виконання цілей Стратегії екологічної політики. Наприклад, розроблена система індексів Національної екологічної політики України на період до 2020 рр. [9] оцінює кількісний, а не якісний стан запровадження сталого розвитку. Зокрема із загальної кількості показників 14 % оцінюють сам факт прийняття (затвердження) документу, 8% — оцінюють кількість програм, патентів, користувачів та інших кількісних формальних показників. Така система показників не є ефективною, адже оцінює лише формальне виконання, а не якісне, а також, власне, факт прийняття законопроекту не забезпечує його функціонування і виконання тих функцій, що на нього було покладено.

Аналіз можливостей залучення місцевих громад та врахування локальних цілей і пріоритетів при розробці ССР дозволяє зробити висновок, що Україна в більшій мірі тяжіє до I групи — проведення масштабних консультацій, зокрема через мережі інтернет.

ВИСНОВКИ

Проведена систематизація підходів до розробки та впровадження сталих локальних стратегій за умов нестабільного ринкового середовища свідчить про наступне.

Нестабільність зовнішнього середовища прямого впливу протягом 2005—2015 рр. тільки підвищується та ускладнюється. Якщо спочатку основним впливом були наслідки системної світової кризи, то протягом останніх 5 років до них приєднались спроби реформування на тлі єворінтеграційних процесів та агресії з боку РФ і анексії частини території. За таких умов розробка ССР на рівні держави носити-

ме виключно декларативний характер, у той час, як розвиток локальних стратегій, програм та проектів зможе створити точки зростання, які з часом створюють потужний поштовх для сталого розвитку всієї країни.

Незадовільна якість національних ССР є загальноєвропейською, а не виключно українською проблемою. Одним із шляхів вирішення якої є перегляд індикаторів, що дозволять моніторити виконання документів та здійснювати їх коригування. Наразі більшість індикаторів є формальними та відслідковують лише факт виконання окремого пункту, а не якість чи повноту виконання.

З огляду на вищесказане, при організації обговорень та розробки локальних ССР, участь регіонів, територій та різних груп зацікавлених сторін не слід обмежуватися лише масштабними обговореннями (I група), чи залученням регіональних представників або відповідальних повноважних осіб до національних рад з питань ССР і/або комісій чи міжвідомчих комітетів, доцільно спробувати започаткувати та розвинути інституційні механізми для поліпшення координації між національними та регіональними органами влади (III група). Ставка на інституціональний супровід реформ дозволить не тільки створити ефективні канали комунікацій, але і підготувати умови для впровадження реформ чи стратегічних пріоритетів ще на етапі розробки та обговорення.

У підсумку зазначимо, що для України стали локальних стратегій є умовою відновлення економічного зростання на засадах сталого розвитку з одночасним проведенням реформування та втілення євроінтеграційних вимог щодо країни. У нашому дослідженні ми не конкретизували міру локальності — регіон, територія громади, галузь, бо вважаємо, що теоретично-методичні підходи до розбудови таких стратегій є загальними і саме цьому питанню будуть присвячені наші подальші наукові розвідки.

Література:

1. Eurostat [Online resource] — Retrieved from: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdec100&plugin=1>
2. Міністерство фінансів. Офіційний сайт — <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>
3. Данилишин Б. Рецепт спасения экономики Украины / Новое время [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://nv.ua/opinion/danylyshyn/retsept-spasenija-ekonomiki-ukrainy-259064.html>
4. Кушнірук Б. П'ять основных напрямків економічних реформ в Україні, або чого не робить уряд Яценюка // Лівий берег [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://blogs.lb.ua/borys_kushniruk/276003_pyat_osnovnih_napryamkiv.html
5. Лановий В. Держава тріщить по швах // Економіка правда [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2016/11/5/610049/>
6. The 2030 Agenda for Sustainable Development / UN [Online resource]. — Retrieved from: [http://www.un.org/pga/wp-content/uploads/sites/3/2015/08/](http://www.un.org/pga/wp-content/uploads/sites/3/2015/08/120815_outcome-document-of-Summit-for-adoption-of-the-post-2015-development-agenda.pdf)

120815_outcome-document-of-Summit-for-adoption-of-the-post-2015-development-agenda.pdf

7. The Local Authorities Major Group (LAMG)) [Global taskforce. For local and regional governments [Online resource]. — Retrieved from: <http://www.gtf2016.org/local-authorities-major-group>

8. The future we want / UNEP [Online resource]. — Retrieved from: http://www.unep.org/PDF/op_may_2012/EN/OP-2012-06-EN-ARTICLE2.pdf

9. Закон України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>

10. Sustainable development governance & policies in the light of major EU policy strategies and international developments / Ed. Pisano et al. — ESDN Quarterly Report — 2011. — № 22. — 145 p.

References:

1. Eurostat Official site (2016), available at: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdec100&plugin=1> (Accessed 8 Nov. 2016).
2. Ministry of Finance of Ukraine (2016), available at: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/> (Accessed 8 Nov. 2016).
3. Danylyshyn, B. (2016), "The recipe salvation of the Ukrainian economy", *Novoe vremya*, available at <http://nv.ua/opinion/danylyshyn/retsept-spasenija-ekonomiki-ukrainy-259064.html> (Accessed 8 Nov. 2016).
4. Kushniruk, B. (2014), "The five main areas of economic reforms in Ukraine, or what does the government Yatseniuk", *Livy bereh*, available at http://blogs.lb.ua/borys_kushniruk/276003_pyat_osnovnih_napryamkiv.html (Accessed 8 Nov. 2016).
5. Lanovyy, V. (2016), "The state bursting at the seams", *Ekonomina pravda*, available at: <http://www.epravda.com.ua/columns/2016/11/5/610049/> (Accessed 8 Nov. 2016).
6. UN (2015), "The 2030 Agenda for Sustainable Development", available at: http://www.un.org/pga/wp-content/uploads/sites/3/2015/08/120815_outcome-document-of-Summit-for-adoption-of-the-post-2015-development-agenda.pdf (Accessed 8 Nov. 2016).
7. The Local Authorities Major Group (LAMG) (2016), "Global taskforce. For local and regional governments", available at: <http://www.gtf2016.org/local-authorities-major-group> (Accessed 8 Nov. 2016).
8. UNEP (2012), "The future we want", available at: http://www.unep.org/PDF/op_may_2012/EN/OP-2012-06-EN-ARTICLE2.pdf (Accessed 8 Nov. 2016).
9. Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine "On basic principles (strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine till 2020", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2818-17> (Accessed 8 Nov. 2016).
10. Pisano et al. (2011), "Sustainable development governance & policies in the light of major EU policy strategies and international developments", *ESDN Quarterly Report*, vol. 22.

Стаття надійшла до редакції 22.11.2016 р.